

AIRA KRŪMIŅA

Chemija

Laboratoriniai
ir praktikos darbai
pagrindinei mokyklai

TURINYS

ĮVADAS.....	3
KELI PATARIMAI, KAIP DIRBTI SU ŠIA KNYGA.....	5
KĄ REIKIA ŽINOTI PRADEDANT CHEMIJOS LABORATORINIUS IR PRAKTIKOS DARBUS.....	6
Darbų saugos įspėjamieji ženklai.....	6
Pavojingų medžiagų grupės.....	6
Darbų saugos nurodymai.....	7
Medžiagų pavojingumo laipsniai.....	7
Cheminių atliekų surinkimas arba likvidavimas po darbo.....	7
Cheminių medžiagų etikečių pavyzdžiai.....	8
SAUGOS TAISYKLĖS, KURIŲ REIKIA LAIKYTIŠ ATLIEKANT CHEMIJOS LABORATORINIUS IR PRAKTIKOS DARBUS.....	9
LABORATORINIAI INDAI IR REIKMENYS.....	10
LABORATORINIAI IR PRAKTIKOS DARBAI.....	12
1. DARBO METODAI.....	12
1 laboratorinis darbas. Kokie indai ir reikmenys naudojami chemijos laboratorijose?.....	12
2 laboratorinis darbas. Kaip dega cheminės medžiagos?.....	13
3 laboratorinis darbas. Kaip išskirstyti įvairialyčius mišinius?.....	14
4 laboratorinis darbas. Kaip išskirstyti vienalyčius mišinius?.....	16
5 laboratorinis darbas. Chromatografija.....	18
1 praktikos darbas. „Sudėtingų“ mišinių išskirstymas.....	19
2. FIZIKINIAI IR CHEMINIAI REIŠKINIAI.....	20
6 laboratorinis darbas. Fiziniai reiškiniai.....	20
7 laboratorinis darbas. Medžiagos agregatinių būsenų kitimas.....	22
8 laboratorinis darbas. Kas lemia cheminės reakcijos greitį?.....	23
9 laboratorinis darbas. Cheminių reakcijų požymiai.....	24
3. GRYNOSIOS MEDŽIAGOS IR MEDŽIAGŲ MIŠINIAI.....	26
2 praktikos darbas. Oro savybės.....	26
10 laboratorinis darbas. Vandens fizikinės ir cheminės savybės.....	28
3 praktikos darbas. Vanduo ir jo vartojimas.....	30
11 laboratorinis darbas. Medžiagų tirpumas.....	32
4 praktikos darbas. Tirpalų ruošimas.....	34
4. PRADINIS SUPRATIMAS APIE ŽINOMIAUSIAS VIENINES MEDŽIAGAS.....	36
12 laboratorinis darbas. Deguonis. Katalizatoriai.....	36
13 laboratorinis darbas. Lengviausios vieninės medžiagos - vandenilio - gavimas.....	37
5. PRADINIS SUPRATIMAS APIE NEORGANINIŲ JUNGINIŲ KLASES.....	38
14 laboratorinis darbas. Pradinės žinios apie oksidus. Oksidacija.....	38
15 laboratorinis darbas. Pradinės žinios apie rūgštis. Rūgščių atpažinimas indikatoriais.....	40
16 laboratorinis darbas. Pradinės žinios apie bazines. Bazių atpažinimas indikatoriais.....	42
17 laboratorinis darbas. Pradinės žinios apie druskas.....	44
5 praktikos darbas. Dirvožemio rūgštingumo nustatymas.....	46
6. CHEMINIŲ REAKCIJŲ TIPAI.....	47
18 laboratorinis darbas. Jungimosi ir skilimo reakcijos. Egzoterminės ir endoterminės reakcijos.....	47
19 laboratorinis darbas. Pavadavimo reakcijos.....	48

20	<i>laboratorinis darbas.</i> Mainų reakcijos.....	49
21	<i>laboratorinis darbas.</i> Neutralizacijos reakcijos.....	50
7.	NEORGANINIŲ JUNGINIŲ KLASĖS.....	51
22	<i>laboratorinis darbas.</i> Gamtiniai oksidai ir jų reikšmė.....	51
23	<i>laboratorinis darbas.</i> Oksidų gavimas ir panaudojimas.....	52
6	<i>praktikos darbas.</i> Oksidų cheminės savybės.....	54
24	<i>laboratorinis darbas.</i> Rūgštys gamtoje ir buityje.....	56
25	<i>laboratorinis darbas.</i> Specifinės rūgščių savybės.....	58
7	<i>praktikos darbas.</i> Bendrosios rūgščių savybės.....	60
26	<i>laboratorinis darbas.</i> Bazės buityje.....	62
27	<i>laboratorinis darbas.</i> Specifinės bazių (hidroksidų) savybės. Bazių panaudojimas.....	64
8	<i>praktikos darbas.</i> Bazių cheminės savybės.....	66
28	<i>laboratorinis darbas.</i> Druskos gamtoje, jų panaudojimas.....	68
9	<i>praktikos darbas.</i> Druskų cheminės savybės.....	70
10	<i>praktikos darbas.</i> Kristalohidratai.....	71
11	<i>praktikos darbas.</i> Neorganinių medžiagų genetinis ryšys.....	72
29	<i>laboratorinis darbas.</i> Metalų cheminės savybės.....	74
30	<i>laboratorinis darbas.</i> Nemetalų savybės.....	76
8.	PRADINIS SUPRATIMAS APIE ORGANINIUS JUNGINIUS IR JŲ SAVYBES.....	78
31	<i>laboratorinis darbas.</i> Ar pažįsti organines medžiagas?.....	78
32	<i>laboratorinis darbas.</i> Stambiamolekuliai junginiai - polimerai.....	80
33	<i>laboratorinis darbas.</i> Alkoholai. Karboksirūgštys. Esteriai.....	82
34	<i>laboratorinis darbas.</i> Krakmolo, baltymų ir riebalų nustatymas maisto produktuose.....	84
12	<i>praktikos darbas.</i> Krakmolo gavimas iš bulvių.....	86
EKSPERIMENTAI LAISVALAIKIUI.....		87
1.	Vandens filtravimas.....	87
2.	Dėmė ant filtravimo popieriaus - 1.....	87
3.	Dėmė ant filtravimo popieriaus - 2.....	88
4.	Įvairių kietųjų atliekų mišinio išskirstymas.....	88
5.	Geležies miltelių atskyrimas nuo magnio miltelių.....	88
6.	Kaip užauginti „brangakmenį“?.....	89
7.	Cukraus kristalizacija.....	89
8.	Majonezo gaminimas.....	90
9.	Oras vandentiekio vandenyje.....	90
10.	Kaip sušąla vanduo?.....	90
11.	Kodėl geležis rūdija?.....	91
12.	Kaip apsaugoti geležį nuo rūdijimo?.....	91
13.	Rožės ir našlaitės spalvų kitimai.....	91
14.	„Paslaptینگasis rašalas“.....	92
15.	Kaip išpūsti didelį burbulą?.....	92
16.	Skystis, kuris neišgaruoja.....	93
17.	Bengališkosios ugnies gaminimas.....	93
PRIEDAI.....		94
1.	Įspėjamieji ženklai ir medžiagų apibūdinimai, kuriuos reikia įsidėmėti atliekant bandymus su <i>neorganinėmis medžiagomis</i> pagrindinėje mokykloje.....	94
2.	Įspėjamieji ženklai ir medžiagų apibūdinimai, kuriuos reikia įsidėmėti atliekant bandymus su <i>organinėmis medžiagomis</i> pagrindinėje mokykloje.....	100